

# **ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

(найменування центрального органу управління освітою, власника)

## **ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**

(назва навчальної дисципліни)

### **ПРОГРАМА**

навчальної дисципліни підготовки

магістр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 07 Управління та адміністрування

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 075 “Маркетинг”, 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (Організація торгівлі та комерційна логістика)»

(шифр і назва спеціальності)

**2018 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Запорізький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Розробники: Нечаєва І.А., доцент, канд.економ.наук, доцент

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за спеціальністю 075 “Маркетинг”, 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (Організація торгівлі та комерційна логістика)»

(шифр, назва)

Протокол № 12 від “12” грудня 2017 року

Голова НМК ФЕУ \_\_\_\_\_

(підпис)

**(В.В. Корольков)**

(прізвище та ініціали)

## **ВСТУП**

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Фінансовий менеджмент” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 075 “Маркетинг”, 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (Організація торгівлі та комерційна логістика)».

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є специфічна сфера відносин, що виникають у процесі управління фінансами фірми.

**Міждисциплінарні зв'язки.** Дисципліна «Фінансовий менеджмент» органічно пов'язана з іншими дисциплінами бакалаврського і магістерського рівнів підготовки фахівців. Зокрема, вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» має спиратись на ґрунтовні знання з дисциплін: «Вища математика», «Теорія ймовірності та математична статистика», «Економіка підприємства», «Економіко-математичні моделі в економіці», «Менеджмент», «Маркетинг», «Фінанси», «Гроші та кредит», «Маркетингове ціноутворення» та ін.

**Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:**

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади фінансового менеджменту

Змістовий модуль 2. Система фінансового менеджменту

Змістовий модуль 3. Управління ризиками та антикризове управління в системі фінансового менеджменту

### **1. Мета та завдання навчальної дисципліни**

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни “Фінансовий менеджмент” - дати здобувачам вищої освіти теоретичні знання та практичні навички управління фінансами організацій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Фінансовий менеджмент” є

- з'ясування суті фінансового менеджменту і пов'язаних з ним понять;
- розуміння принципів, методів і форм фінансового забезпечення підприємницької діяльності при державному регулюванні та чинному законодавстві;
- розкриття тенденцій зміни взаємовідносин організацій з державою, фінансовими і податковими органами, інституційними інвесторами, комерційними банками;
- з'ясування особливості фінансового менеджменту організацій різних організаційно-правових форм та форм власності;
- виокремлення факторів, які регулюють сукупну вартісну оцінку засобів, що приймають участь у відтворювальному процесі, і сукупний грошовий капітал організацій;
- визначення пріоритетних напрямів диверсифікації фінансового забезпечення підприємницької діяльності; висвітлення функціональних прав і обов'язки фінансових менеджерів, їх відповідальність перед власниками і підприємцями.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

**знати :**

- концептуальні основи фінансового менеджменту, його значення та вплив на ефективність діяльності організації;
- сутність і складові фінансового менеджменту, його еволюцію, зв'язок з бізнесом та сферу використання в Україні;
- особливості організації фінансового менеджменту організацій різних організаційно-правових форм та форм власності;
- систему управління фінансовим забезпеченням фірми;
- системи управління грошовим оборотом, основним і оборотним капіталом; управління інвестиціями; антикризове управління в організації;
- бюджетування та методичні підходи до аналізу фінансового стану і фінансових результатів;
- основні проблеми і перспективи розвитку фінансового менеджменту в контексті подальшого розвитку підприємницької діяльності та їх специфіку в Україні.

**вміти:**

- аналізувати економічне середовище діяльності фірми та визначати його вплив на фінансові результати суб'єктів господарювання;
- оцінювати конкретні вимоги до фінансових менеджерів організації, які здійснюють різні види діяльності, та їхню здатність ураховувати особливості їх діяльності;
- обирати ефективні методи управління фінансами організації залежно від рівня загального його менеджменту та специфіки його діяльності;
- застосовувати сучасні методичні підходи для розробки бюджетів суб'єктів господарювання;
- проектувати організаційні структури управління фінансами для сервісної організації;
- розробляти пропозиції щодо поліпшення управління фінансами суб'єктів господарювання;
- розробляти для організації (його структурних підрозділів) програми фінансової реструктуризації та фінансового оздоровлення.

Вивчення дисципліни передбачає набуття наступних **компетенцій**:

**загальних:**

- здатність до абстрактного мислення, пошуку, опрацювання, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп та у міжнародному контексті;
- навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу інформації з різних джерел та прийняття рішень;

- здатність організовувати та мотивувати людей рухатися до спільної мети, працювати в команді;
- здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально-відповідально і свідомо;
- вміння виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї.

**Фахові компетентності, яких набуватимуть здобувачі в процесі вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»**

| Компетентності згідно з освітньою програмою                                                                                                                                                  | Складові компетентності                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Здатність розуміння сутності фінансових відносин суб'єктів господарської діяльності та об'єктивних законів їх розвитку, проблем фінансового менеджменту та обґрунтування шляхів їх вирішення | 1. Здатність демонструвати ґрунтовні знання щодо сутності фінансового менеджменту і пов'язаних з ним понять                                                                                                                          |
|                                                                                                                                                                                              | 2. Здатність розуміти принципи, методи і форми фінансового забезпечення підприємницької діяльності відповідно до норм чинного законодавства та особливостей державного регулювання                                                   |
|                                                                                                                                                                                              | 3. Здатність розуміти основи формування фінансової стратегії підприємства та її основних складових відповідно до тенденцій зміни оточуючого середовища.                                                                              |
|                                                                                                                                                                                              | 4. Здатність розуміти сутність управління активами підприємства та виявляти особливості управління їх окремими елементами                                                                                                            |
|                                                                                                                                                                                              | 5. Здатність виокремлення факторів, які регулюють сукупну вартісну оцінку капіталу підприємства та окремих його елементів, що приймають участь у відтворювальному процесі.                                                           |
|                                                                                                                                                                                              | 6. Здатність оцінювати і аналізувати стан, проблеми і тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств в сучасній Україні; демонструвати знання щодо ролі інвестування як важливого чинника розвитку суб'єкта господарювання. |
|                                                                                                                                                                                              | 7. Здатність демонструвати знання щодо сутності грошового потоку, особливостей планування надходжень та витрат за напрямками діяльності підприємства.                                                                                |
|                                                                                                                                                                                              | 8. Здатність розуміти сутність управління фінансовими ризиками, використовувати методи нейтралізації, запобігання, мінімізації та диверсифікації фінансових ризиків підприємства.                                                    |
|                                                                                                                                                                                              | 9. Здатність розуміти особливості антикризового фінансового управління підприємствами та демонструвати знання щодо формування системи внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства.                                    |

**Програмні результати навчання:**

- уміння застосовувати концепції, методи та інструменти фінансового менеджменту для результативного та ефективного управління організацією;
- уміння встановлювати зв'язки між елементами системи управління організацією, зокрема, між системою фінансового менеджменту та іншими компонентами системи управління;

- уміння застосовувати навички обґрунтування та управління інвестиційними проектами, генерування підприємницької ідеї;
- уміння планувати фінансову діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах;
- уміти організовувати та здійснювати комунікації з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті;
- практикувати використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні;
- уміти аргументувати власну точку зору в дискусії на основі етичних міркувань, соціально-відповідально;
- уміння демонструвати вміння взаємодіяти з людьми та впливати на їх поведінку;
- виявляти здатність до саморозвитку, навчання впродовж всього життя та ефективного самоменеджменту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

**Змістовий модуль 1. Концептуальні засади фінансового менеджменту**

**Тема 1. Сутність, мета і функції фінансового менеджменту підприємств**

Поняття фінансового менеджменту підприємств. Місце фінансового менеджменту в загальній системі управління підприємством. Основні принципи фінансового менеджменту: інтегрованість із загальною системою управління підприємством, комплексний підхід до формування управлінських рішень, забезпечення високого динамізму управління та варіативності підходів до розроблення проектів управлінських рішень, орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємств.

Головна мета фінансового менеджменту – забезпечення максимізації його ринкової вартості. Діяльність фінансового менеджменту підприємства спрямована на реалізацію його головних завдань: забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів згідно із завданнями розвитку підприємства у наступному періоді; забезпечення найбільш ефективного розподілу та використання сформованого обсягу фінансових ресурсів по основних напрямках діяльності підприємства; оптимізація грошового обороту; забезпечення максимізації прибутку підприємства за передбачуваних рівнях фінансового ризику та дохідності фінансових операцій; забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку; забезпечення можливостей швидкого реінвестування капіталу за зміни зовнішніх та внутрішніх умов здійснення господарської діяльності.

Система функцій фінансового менеджменту. Основні функції фінансового менеджменту як керуючої системи та особливої функціональної системи управління підприємством.

## **Тема 2. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємств**

Поняття систем забезпечення фінансового менеджменту. Склад основних систем фінансового менеджменту, їх взаємозв'язок.

Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту, її сутність та зміст. Методологічні принципи формування системи організаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, її сутність та зміст. Методологічні принципи формування системи інформаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання. Система основних показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується із зовнішніх та внутрішніх джерел.

Системи та методи фінансового аналізу, їх сутність та особливості. Основні форми фінансового аналізу залежно від цілей. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового аналізу. Склад систем фінансового аналізу, основаних на різних методах його проведення в підприємстві.

Системи та методи фінансового планування, їх сутність та особливості. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового планування. Характеристика систем перспективного, поточного та оперативного планування фінансової діяльності підприємства. Зміст основних фінансових планів підприємства – плану доходів і витрат з операційної діяльності; плану надходження і використання грошових коштів; балансового плану тощо. Система бюджетів підприємства, методи та порядок їх розроблення.

Системи внутрішнього фінансового контролю, їх сутність та особливості. Основні види внутрішнього фінансового контролю.

Методологічні принципи та етапи побудови системи внутрішнього фінансового контролю. Концепція фінансового контролінгу, її зміст. Основні функції фінансового контролінгу підприємства.

## **Тема 3. Фінансова стратегія підприємства**

Поняття фінансової стратегії підприємства. Роль фінансової стратегії у забезпеченні розвитку підприємства та реалізації його фінансової філософії. Місце фінансової стратегії в стратегічному управлінні підприємством, її зв'язок із корпоративною, іншими функціональними та бізнес-стратегіями.

Методологічні принципи розроблення фінансової стратегії підприємства згідно із сучасною парадигмою системи стратегічного управління. Домінантні сфери (напрями) загальної фінансової стратегії підприємства - стратегії: формування фінансових ресурсів; розподілу фінансових ресурсів; забезпечення фінансової безпеки; підвищення якості управління фінансовою діяльністю тощо. Основні етапи процесу розроблення і реалізації фінансової стратегії підприємства.

Визначення загального періоду формування фінансової стратегії підприємства.

Поняття фінансового середовища підприємства та основні завдання його дослідження. Особливості та методи проведення стратегічного аналізу зовнішнього фінансового середовища щодо непрямого та безпосереднього впливу, а також внутрішнього фінансового середовища підприємства. Комплексне оцінювання стратегічної фінансової позиції підприємства по окремих домінантних сферах його фінансового розвитку.

Формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства. Врахування об'єктивних обмежень у досягненні бажаних результатів стратегічного фінансового розвитку підприємства. Ранжирування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства за їх пріоритетністю. Розроблення системи цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності підприємства. Конкретизація цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності по окремих інтервалах загального стратегічного періоду.

Розроблення фінансової політики підприємства по окремих аспектах його фінансової діяльності в стратегічному періоді. Забезпечення зв'язку фінансової політики із фінансовою філософією та стратегічними цілями фінансового розвитку підприємства. Особливості формування фінансової політики на різних рівнях фінансової діяльності.

Формування портфеля можливих стратегічних альтернатив фінансового розвитку підприємства по окремих домінантних сферах (напрямах). Визначення можливого поля прийняття стратегічних фінансових рішень з урахуванням досягнутої стратегічної фінансової позиції підприємства та стратегічних цілей його фінансового розвитку. Методи оцінювання та відбору стратегічних фінансових альтернатив: аналіз сценаріїв; аналіз чутливості; метод побудови дерева рішень; метод імітаційного моделювання; метод експертних оцінок тощо.

Оцінювання розробленої фінансової стратегії за параметрами її узгодженості щодо: базової корпоративної стратегії; передбачуваних змін зовнішнього фінансового потенціалу; внутрішньої збалансованості цілей та цільових стратегічних нормативів фінансового розвитку; економічної та позаекономічної ефективності реалізації; рівня ризиків окремих стратегічних фінансових рішень тощо.

Управління реалізацією фінансової стратегії підприємства - забезпечення стратегічних змін фінансової діяльності; діагностика характеру змін умов зовнішнього фінансового середовища на кожному етапі стратегічного періоду; вибір методів управління реалізацією фінансової стратегії, адекватних характеру поточних змін умов зовнішнього фінансового середовища.

Побудова системи контролю реалізації фінансової стратегії підприємства. Форми та порядок коригування програми стратегічного фінансового розвитку підприємства.

## **Змістовий модуль 2. Система фінансового менеджменту**

### **Тема 4. Управління активами підприємств**

Сутність та завдання управління активами підприємства. Особливості управління формуванням активів на різних етапах розвитку підприємства. Основні принципи формування операційних активів підприємства. Структурно-логічна схема процесу управління формуванням операційних активів підприємства. Методи визначення потреби в загальному обсязі операційних активів підприємства.

Основні етапи процесу управління використанням операційних активів підприємства. Система основних показників для аналізу продуктивності, оборотності та рентабельності операційних активів. Найважливіші фактори рівня ефективності використання операційних активів та методи їх дослідження. Система цільових показників ефективності використання операційних активів, порядок їх розроблення.

Сутність та головне завдання управління оборотними активами підприємства. Основні етапи процесу управління оборотними активами. Показники та методи аналізу оборотних активів підприємства, послідовність його здійснення. Політика формування оборотних активів підприємства; фактори, що обумовлюють її тип.

Управління запасами підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу запасів підприємства. Методи оптимізації розміру основних груп поточних запасів. Основні системи фінансового контролю за рухом запасів.

Управління поточною дебіторською заборгованістю підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу поточної дебіторської заборгованості підприємства. Кредитна політика підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір. Методи визначення загальної суми оборотного капіталу, що спрямовується у дебіторську заборгованість за товарним та споживчим кредитами. Формування системи кредитних умов і процедури інкасації поточної дебіторської заборгованості. Основні системи контролю за рухом та своєчасною інкасацією поточної дебіторської заборгованості.

Управління грошовими активами підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу грошових активів підприємства. Планування цільової суми залишку грошових коштів та їх еквівалентів.

Управління фінансуванням оборотних активів підприємства. Поняття чистого робочого капіталу. Показники та методи аналізу стану фінансування оборотних активів підприємства. Політика фінансування оборотних активів підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір. Планування обсягу поточного фінансування оборотних активів з урахуванням фінансового циклу підприємства, що формується. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів. Баланс формування оборотних активів, його зміст і порядок складання. Форми контролю за станом фінансування оборотних активів підприємства.

## **Тема 5. Управління капіталом підприємств**

Сутність та задачі управління капіталом підприємств. Управління структурою капіталу на основі фінансового левериджу.

Управління формуванням власних фінансових ресурсів підприємства, його сутність, задачі та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства. Методи визначення загальної потреби підприємства у власних фінансових ресурсах.

Фінансовий механізм управління формуванням операційного прибутку на основі системи «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації та прибутку». Управління формуванням прибутку на основі операційного левериджу.

Дивідендна політика підприємства, її сутність та типи. Фактори, що обумовлюють вибір типу дивідендної політики. Оцінювання ефективності дивідендної політики підприємства.

Амортизаційна політика підприємства, її сутність та типи. Фактори, що обумовлюють вибір типу амортизаційної політики. Оцінювання ефективності амортизаційної політики підприємства.

Управління емісією акцій, його сутність та послідовність здійснення. Методи дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії акцій. Визначення обсягу емісії, номіналу і видів акцій. Вибір ефективних форм андерайтингу акцій.

Управління формуванням позикових фінансових ресурсів підприємства, його сутність, завдання та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу залучення і використання позикових коштів. Методи визначення загальної потреби підприємства у позикових коштах.

Управління залученням банківського кредиту, його зміст та порядок здійснення. Визначення цілей використання і видів банківського кредиту, що залучається. Визначення та оцінювання умов здійснення банківського кредитування за видами кредиту. «Вирівнювання» кредитних умов у процесі укладання кредитної угоди. Організація контролю за поточним обслуговуванням банківського кредиту та амортизацією суми основного боргу.

Управління фінансовим лізингом, його зміст і порядок здійснення. Фактори, що обумовлюють вибір виду фінансового лізингу. Визначення умов здійснення лізингової операції. Оцінювання ефективності лізингової операції. Організація контролю за своєчасним здійсненням лізингових платежів.

Управління облігаційною позикою, його зміст та порядок здійснення. Дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії облігацій підприємства. Визначення обсягу та умов емісії облігацій. Вибір ефективних форм андерайтингу облігацій. Порядок формування фонду обслуговування і погашення облігацій.

Управління залученням товарного кредиту, його зміст і порядок здійснення. Фактори, що обумовлюють вибір виду товарного кредиту. Визначення середнього періоду використання товарного кредиту.

Оптимізація умов залучення товарного кредиту. Забезпечення своєчасних розрахунків по товарному кредиту.

### **Тема 6. Основи управління інвестиціями підприємств**

Економічна сутність та класифікація інвестицій підприємства. Сутність та завдання управління інвестиціями підприємства. Показники та методи аналізу інвестиційної діяльності підприємства. Інвестиційна політика підприємства, її сутність та типи.

Управління реальними інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення. Види реальних інвестиційних проектів та вимоги до їх розроблення. Визначення вартості інвестиційного проекту. Показники і методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Формування програми реальних інвестицій підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення. Види основних фінансових інструментів інвестування та характеристика їх інвестиційних якостей. Моделі оцінювання вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Поняття портфеля фінансових інвестицій та класифікація його видів. Формування портфеля фінансових інвестицій підприємства на основі сучасної портфельної теорії.

### **Тема 7. Управління грошовими потоками підприємств**

Сутність та завдання управління грошовими потоками підприємства. Методи ідентифікації обсягу та складу грошових потоків підприємства з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Показники і методи аналізу грошових потоків підприємства. Політика управління грошовими потоками, її сутність та типи.

Поняття оптимізації грошових потоків підприємства. Основні напрями оптимізації грошових потоків - збалансування обсягів, синхронізація окремих видів у часі. Характеристика дефіцитного та надлишкового грошових потоків підприємства.

Планування обсягів та структури грошових потоків підприємства, його види. Методи планування надходження та витрат грошових коштів по окремих напрямках операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств у процесі розроблення плану надходження і витрачання грошових коштів. Система платіжних календарів підприємства, порядок їх розроблення та використання.

## **Змістовий модуль 3. Управління ризиками та антикризове управління в системі фінансового менеджменту**

### **Тема 8. Управління фінансовими ризиками підприємств**

Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків підприємств. Завдання управління фінансовими ризиками. Політика управління фінансовими ризиками, її зміст та порядок розроблення.

Ідентифікація окремих видів фінансових ризиків підприємства. Формування загального портфеля ідентифікованих систематичних та несистематичних ризиків підприємства.

Первісне оцінювання рівня фінансових ризиків. Методи оцінювання рівня вірогідності настання ризикової події та умови їх застосування. Оцінювання розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події. Групування фінансових операцій підприємства за зонами ризику, за критерієм можливих фінансових втрат. Оцінка можливостей зниження попередньо визначеного рівня фінансових ризиків.

Обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику й невизначеності. Характеристика «умов ризику» і «умов невизначеності». «Матриця рішень» та порядок її формування. Методи прийняття управлінських рішень в умовах ризику на основі «функції корисності Неймана-Монгерштерна». Методи прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності за критеріями Вальда, Гурвіца, Сєвіджа.

Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків, можливості та умови їх застосування. Методи запобігання ризикам, критерії їх вибору. Методи лімітування концентрації ризику в фінансовій діяльності підприємств та об'єднань; система фінансових нормативів, що забезпечує лімітування ризику. Методи хеджування як засоби мінімізації ризику при проведенні операцій із реальними активами, фінансовими інструментами інвестування та валютними коштами. Диверсифікація напрямів фінансової діяльності, форм фінансових операцій та видів фінансових інструментів як ефективний механізм зниження загального рівня ризиків. Розподіл ризику серед партнерів по фінансових операціях. Внутрішнє страхування фінансових ризиків у межах підприємства шляхом резервування фінансових ресурсів на випадок ризикових подій.

Зовнішнє страхування фінансових ризиків, його види та форми. Критерії передачі фінансових ризиків під зовнішній страховий захист. Основні умови страхування фінансових ризиків та їх відображення у договорі страхування. Оцінювання ефективності зовнішнього страхування фінансових ризиків підприємства.

## **Тема 9. Основи антикризового фінансового управління підприємствами**

Економічна сутність та класифікація фінансових криз підприємств та об'єднань. Сутність та завдання антикризового фінансового управління підприємством. Принципи антикризового фінансового управління підприємством. Основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством.

Діагностика фінансової кризи підприємства, її сутність та завдання. Система методів та показників експрес-діагностики фінансової кризи. Система фундаментальної діагностики фінансової кризи. Основні зовнішні та внутрішні фактори, що обумовлюють виникнення фінансової кризи

підприємства та генерують загрозу її подальшого поглиблення. Ідентифікація параметрів фінансової кризи при її настанні.

Система внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Оперативний механізм фінансової стабілізації, спрямований на усунення неплатоспроможності, його методи та інструменти. Тактичний механізм фінансової стабілізації щодо відновлення фінансової стійкості, його методи та інструменти. Стратегічний механізм фінансової стабілізації щодо забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді, його методи та інструменти.

Система зовнішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Реструктуризація заборгованості підприємства, її основні форми та умови здійснення. Реорганізація підприємств, її основні форми та фінансові умови здійснення.

### **3. Рекомендована література**

#### **Основна**

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 592 с.
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 2. / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 512 с.
3. Боронос В. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб./ В. М. Боронос. – Суми: СумДУ, 2012. – 539 с.
4. Вожжов А. П. Управління фінансами суб'єктів господарювання: Практикум: Навч. посіб/ А. П. Вожжов. – К.: Знання, 2014. – 324 с.
5. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: Навч. посіб./ О. Т. Євтух. – К.: ЦУЛ, 2011. – 456 с.
6. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб/ Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К.: Знання. 2008. – 483 с.
7. Кузнєцова С. А. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб./ С. А. Кузнєцова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 124 с.
8. Пазинич В. І. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб./ В. І. Пазинич. – К.: ЦУЛ, 2011. – 408 с.
9. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту: Навч. посіб./ Є. Г. Рясних. – К.: Академвидав., 2010. – 336 с.
10. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. / В. М. Шелудько. – К., 2013. – 375 с.

#### **Допоміжна**

1. Бечко П. К. Податковий менеджмент: Навч. посіб./ П. К. Бечко, Н. В. Лиса. – К.: ЦУЛ, 2009. – 288 с.
2. Іванов Ю. Б. Податковий облік та звітність: Підруч./ Ю. Б. Іванов, В. В. Карпова. – К.: Знання, 2011. – 710 с.
3. Тігова Т. М. Аналіз фінансової звітності: Підруч./ Т. М. Тігова. – К.: ЦУЛ, 2012. – 268 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Ukrstat.org - публикация документов Государственной Службы Статистики Украины [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://ukrstat.org/>.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Держстат України.- Електронні данні. – Київ: Держстат України, 1998-2015. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Головне управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.
4. Освітній портал – <http://nashol.com/knigi-po-menedjmentu/>
5. Електронна бібліотека – <http://nashol.com/2012062265660/antikrizisnoe-upravleniebelyaev-a-a-korotkov-e-m-2011.html>
6. Електронна бібліотека – <http://www.xcomp.biz/>
7. Українські підручники онлайн – <http://pidruchniki.ws/>
8. <http://ie.at.ua/> – науково-виробничий журнал «ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА»
9. [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Emp/texts.html](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/texts.html) – Збірник наукових праць «Економіка. Менеджмент. Підприємництво»
10. [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Menedzhment/texts.html](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/texts.html) – Збірник наукових праць «Менеджмент»
11. <http://www.nbu.gov.ua/portal/> – Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського
12. [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/eiu/texts.html](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eiu/texts.html) – Науковий журнал «Економіка і управління»

### **4. Форма підсумкового контролю успішності навчання диференційований залік**

**5. Засоби діагностики успішності навчання** Поточний контроль знань студентів з дисципліни «Фінансовий менеджмент» являє собою оцінку рівня виконаних практичних завдань, самостійної та індивідуальної роботи.